

Ivan Gundulić: Dubravka

Deban, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:747966>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Maja Deban

Ivan Gundulić: *Dubravka*

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2017.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Maja Deban

Matični broj: 0009069506

Ivan Gundulić: *Dubravka*

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/Povijest

Mentor: dr. Irvin Lukežić

Rijeka, 20. kolovoz 2017.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Ivan Gundulić.....	2
2.1. Životopis	2
2.2. Dubrovnik u vrijeme Ivana Gundulića	4
3. <i>Dubravka</i>	8
3.1. Književni žanr.....	8
3.2. Analiza i interpretacija <i>Dubravke</i>	10
3.2.1. Vrijeme i mjesto radnje	14
3.2.2. Likovi	15
3.2.3. Jezik.....	18
3.2.4. Stilska sredstva i motivi	19
3.2.5. Metrika	23
3.3. Uzori Ivana Gundulića u pisanju <i>Dubravke</i>	26
3.4. Alegorija Dubrovnika i njegove slobode.....	29
4. Zaključak.....	33
5. Sažetak	34
6. Popis literature	35

1. Uvod

Ivan Gundulić hrvatski je barokni pisac koji je ostvario mnoga poznata djela, napisavši jedne od najpoznatijih stihova u hrvatskoj književnosti. Jedno od njegovih najzanimljivijih djela je pastorala *Dubravka*, koju je Gundulić napisao u prvoj polovici sedamnaestoga stoljeća, što otvara mnoge probleme koji se tiču žanrovske određenosti i alegorijskog shvaćanja. Naime, to je djelo koje govori o ljubavi između najljepšeg pastira i najljepše pastirice u Dubravi, a poznavajući Gundulićevu biografiju i povijest Dubrovnika, možemo prenijeti njegovu okolinu na to djelo.

Za proučavanje i analiziranje djela najprije je bilo potrebno proučiti svu literaturu koja je dostupna i vezana uz Gundulića i njegovu *Dubravku*. Nakon pomnog iščitavanja *Dubravke*, pojavila su se pitanja koja nisu vezana samo uz žanr i alegoriju, već i uz metriku i samo analiziranje pastore, a najzanimljivija je i himna slobodi, koju Gundulić unosi na kraju djela. Ovim završnim radom predstaviti će se najvažnije značajke Gundulićeve *Dubravke*, i problematizirati pitanja koja se oko nje postavljaju te će se nastojati, pomoću literature, odgovoriti na neka od njih.

2. Ivan Gundulić

2.1. Životopis

Ivan (Dživo) Gundulić je hrvatski književnik koji djeluje u razdoblju baroka. Rodio se 8. siječnja 1589. godine, u Dubrovniku u plemićkoj aristokratskoj obitelji. Otac mu je bio trgovac i dužnosnik Fran Ivan Gundulić, a majka Dživa Gradić.¹ Nadjenuli su mu kasnije i nadimak *Mačica*, ali se ne zna „da li zbog njegove političke lukavosti i vještine ili zbog njegove vrlo istančane i profinjene duševnosti.“² Ivan Gundulić pohađao je škole u Dubrovniku gdje su učiteljska mjesta u to doba zauzimali dubrovački svećenici te Petar Palikuća i Talijan Camillo Camilli³, a bio je upoznat i s djelima Bartola Kašića. Kad je bio još dijete, njegov otac odrekao se skrbništva i dao ga trojici skrbnika, što je nedvojbeno utjecalo na književni rad Ivana Gundulića.⁴ Njegova obitelj bila je vlastelinska, pa je stoga i sam Ivan Gundulić preuzeo neke istaknute poslove u Dubrovačkoj Republici koje su obnašali svi plemićkog roda. Od 1608. godine ulazi u Veliko vijeće, postaje knez u Konavlima, a 1634. godine bio je izabran u dubrovački Senat, i u Malo Vijeće. Sudjelovao je i u odlukama koje su se ticale upravne i sudske vlasti.⁵ Počeo je učiti i talijanski jezik, ali znao je samo osnove, što se vidi po njegovim pismima koja su ostala iza njega.

Svoja djela počeo je pisati u dvadesetim godinama sedamnaestoga stoljeća, kada započinje njegov prevoditeljski rad i nastaju neke obrade stranih književnih djela, a naziva ga se „krtjanin spjevalac“. U tom razdoblju Ivan

¹ Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017.

² Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 172.

³ Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017.

⁴ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 172.

⁵ Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017.

Gundulić napisao je svoja dramska djela koja su obrađivala mitološku tematiku, a nazivaju se melodramama ili libretističkim dramama.⁶ Međutim, tim djelima Gundulić nije bio zadovoljan već ih je nazvao „porodom od tmine“, što je i razlog tome što danas nemamo puno informacija o njegovim ranijim djelima i poeziji. Dunja Fališevac piše: „Od *Galateje, Dijane, Armide, Posvetilišta ljuvenog, Prozerpine ugrabljene, Čerere, Kleopatre, Arijadne, Adona, Koraljke od Šira* sačuvana su tek četiri dramska teksta: *Arijadna*, koja je izvođena i objavljena za Gundulićeva života (1633.), *Prozerpina ugrabljena, Dijana i Armida*.“⁷ Melodrame je Gundulić pisao različitim stihovima i strofama, a i u njih je uklopio zbor.⁸ Nakon svog „poroda od tmine“ okreće se drugačijem stilu pisanja te svoja kasnije djela naziva „porodom od svjetlosti“.

Prvo djelo koje je nastalo u drugom razdoblju Gundulićeva stvaralaštva su *Pjesni pokorne kralja Davida*. U predgovoru *Pjesni pokornih kralja Davida* Gundulić navodi da osim drama piše i pjesme. Nakon toga izlazi u Mlecima jedno od najpoznatijih Gundulićevih djela, religiozna poema *Suze sina razmetnoga*. Ona se sastoji od tri dijela, odnosno „plača“, a preuzeta je iz Biblije.⁹ „Priča o mladićevu sagrešenju, grijehu, spoznaji vlastita grijeha i pokajanju ima alegorijsko značenje: ocrtava nemarnost čovjeka prema Bogu, svojemu Ocu, od kojega bježi, odajući se grijehu.“¹⁰

Nakon poeme nastaje pastorala *Dubravka* o kojoj će više riječi biti u sljedećim poglavljima. Nadalje, najpoznatije djelo Ivana Gundulića svakako je viteško-junački ep *Osman* koji se sastoji od 20 pjevanja. *Osman* je nastao po uzoru na *Oslobođeni Jeruzalem* Torquata Tassa, a govori o sukobu kod Hoćima

⁶ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 175.

⁷ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 175.

⁸ Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017.

⁹ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 174. – 176.

¹⁰ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 176.

1621. godine. Povod za pisanje tog djela bili su mu Turci i njihovo napredovanje, a Dubrovnik i nije bio u zahvalnoj situaciji što se tiče turskih bitaka i vojske.¹¹

Ivan Gundulić umro je u svojim četrdesetim godinama, 10. prosinca 1638. godine, a pokopan je u crkvi franjevačkog samostana u Dubrovniku.¹² Osim tog groba, spominje se i grob u dominikanskoj crkvi, budući da se nije znalo točno gdje je pokopan, pa su neki i tamo tražili njegov grob. Međutim, pravi grob je ipak onaj u franjevačkoj crkvi.¹³ Kako je bio istaknuti književnik u Dubrovniku, ali i u cijeloj Hrvatskoj, podignuti su mu mnogi spomenici, a jedan takav je i na Gundulićevoj poljani u Dubrovniku.

2.2. Dubrovnik u vrijeme Ivana Gundulića

Dubrovnik je u povijesti bio država za sebe, poznat pod imenom Dubrovačka Republika. Za razumijevanje *Dubravke* koja je nastala u sedamnaestome stoljeću, važno je i razumijevanje povijesti Dubrovnika u to vrijeme. To je razdoblje u kojem je na vlasti u Dubrovniku bila vlastela, a vlastelu su činile najuglednije i najbogatije dubrovačke obitelji. Jedna od takvih obitelji bili su i Gundulići. Kako je i to vrijeme u kojem se isprepleću povijest Turaka i povijest Dubrovčana, važno je objasniti njihovu povezanost. Naime, nakon smrti Mehmed-paše Sokolovića, odnosi Dubrovnika i Turske postaju sve lošiji. U međusobnim odnosima dolazi čak i do sukoba, ali dubrovačke vlasti to su pokušavale riješavati poklonima Turcima, kako ne bi imale susjede s kojima

¹¹ Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017.

¹² Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 172.

¹³ Prosperov Novak, Slobodan: Zlatno doba, Marulić - Držić - Gundulić, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2002., str. 136.

su u lošim odnosima.¹⁴ Dubrovčani nisu imali svoju vojsku te vlastela nije toliko pozornosti posvećivala vanjskoj politici, već unutarnjoj politici i ekonomskom razvoju. Zbog toga su se i odlučili na priznavanje zaštite Turaka, te su na taj način bolje živjeli nego da su ih Turci okupirali kao i druge prostore.¹⁵

Druga sila koja je prijetila Dubrovniku bili su Mlečani. Iako su htjeli proširiti svoju vlast, na neki način su se bojali Turaka, pa nisu htjeli dirati Dubrovnik kako bi odnos sila ostao kakav je bio.¹⁶ S Mlečanima se sukobljavaju više puta, a kako su oni smatrali da je Jadransko more njihovo, tako su i tražili davanja za plovidbu tim morem. Dubrovčani to, dakako, nisu htjeli prihvatiti. U tom razdoblju dolazi i do sukoba Austrije, Španjolske i Mletaka, u kojem su Dubrovčani bili neutralni, iako su neki Dubrovčani odlučili sudjelovati u ratu.¹⁷ Važno je i to što je „smještaj Dubrovnika učinio ovaj grad, i čitavu Republiku, nekim međunarodnim sjecištem predstavnika i agenata raznih država, gdje je zapadne zanimala Turska i blizi Istok, a istočne Zapad. To su bili agenti Venecije, Habsburgovaca, Španjolske, papinski, francuski, a vjerojatno i poneki turski agent.“¹⁸ Turci su bili nezadovoljni zato što su neki Dubrovčani sudjelovali u ratu na španjolskoj strani, smatrajući ih svojim neprijateljima, iako je to bilo razdoblje u kojem su bili u dobrim odnosima. 1619. godine, nakon što pošalju svog poslanika Turcima, Dubrovčani shvaćaju da su Mlečani bili ti koji su ih odali.¹⁹ Odnosi među njima se pogoršavaju te dolazi do sukoba koji pomalo jenjavaju tek nakon kraja Uskočkog rata. Osim što su htjeli prevlast nad Jadranskim morem, Mleci su htjeli i ekonomski oslabiti Dubrovnik. Dubrovnik je imao monopol na trgovinu soli koju je izvezio iz Stona.²⁰ Mleci su zaustavili i

¹⁴ Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 72. – 75.

¹⁵ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 82.

¹⁶Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 72. – 74.

¹⁷Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 85.

¹⁸ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 83.

¹⁹Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 85. – 87.

²⁰ Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 96

zauzeli brod koji je prevozio sol želeći spriječiti izvoz i dubrovačku trgovinu. Nadalje, otimali su i druge dubrovačke brodove težeći prevlasti nad morem. Na kraju su to i postigli tako da su Dubrovčani trebali tražiti pristanak od Mletaka za prijevoz soli, koji je na kraju bio i zabranjen tako da se mogla prevoziti samo njihova sol. Kasnije su zaustavili i prijevoz žitarica i ribolov u svojim teritorijalnim vodama.²¹

Međutim, za razumijevanje *Dubravke*, potrebno je opisati i onodobne unutarnje probleme dubrovačke vlastele na čijim sukobima je izgrađena fabula i alegorija te pasturale. Stanovnici su uglavnom bili zadovoljni stanjem o čemu svjedoči to što u razdoblju početka sedamnaestoga stoljeća nije došlo ni do kakvih buna. Jakša Ravlić u svojem djelu navodi kako je preuzeo od Serafina Razzija podatke o broju vlasteoskih obitelji u Dubrovniku. Bilo je 29 takvih obitelji među kojima spominje i Gunduliće.²² Prema njegovim izračunima broj vlastele bio je manji nego broj mjesta u državi koja su oni morali zauzeti, zbog čega i dolazi do problema. Vlastela nije htjela prihvatiti građane ili seljake među svoje redove. Nisu bili zadovoljni time da bi netko tko zna manje od njih, ili netko tko nije dovoljno dobar kao oni, mogao biti na vlasti.²³ Zbog tih klasnih razlika dolazi do problema koje Ivan Gundulić unosi i u *Dubravku*. Naime, vlastela je zapravo živjela od građanske klase zato što su ekonomski bili oslabljeni, a jedino seljaci i građani su obavljali konkretni rad koji je podizao dubrovačku ekonomiju. Neki građani su bili veoma bogati, bili su vlasnici dubrovačkih brodova i brodogradilišta i trgovine, što je dovoljno dobar razlog vlastele da ih se boji.²⁴ „Posljedica je ovoga bila da dubrovački pisci-vlastela u svojim radovima nisu posvećivali najvažnijoj grani svoga bogatstva –

²¹Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980., str. 95. – 97.

²² Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 88.

²³ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 92.

²⁴ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 93.

pomorstvu – pjesničke tvorevine, jer bi morali slaviti građane a to nisu htjeli.“²⁵ Unatoč svemu tome bilo je potrebno dugo vremena da dubrovačka vlastela u svoje redove primi građane, iako su neki od pučana možda bili sposobniji od vlastele. Ivan Gundulić, jedan od vlastele, nije htio građane u svoje redove jer je to smatrao nepoštenim, ali i nepotrebnim, jer se građanska klasa nikako ne može izjednačiti s aristokracijom. Prema *Dubravci* možemo shvatiti da je smatrao kako nije potrebno miješati više klasa jer je to neprirodno.

²⁵Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 94.

3. *Dubravka*

3.1. Književni žanr

Dubravka Ivana Gundulića pripada književnom žanru pastorali, ali osim toga ima i značajke drugih žanrova. Pastoralom je možemo smatrati zato što Gundulić koristi mnoga sredstva koja su karakteristična za pastoralu u Hrvatskoj. Rafo Bogišić u djelu *Hrvatska pastorala* spominje kako se hrvatska pastorala razlikuje u mnogočemu od talijanske pastore. Pastore u Hrvatskoj razvija se i kao alegorija koja je povezana s domovinom, pa je tako povezuje i Ivan Gundulić.²⁶ Za njega je zapravo *Dubravka* njegova domovina Dubrovnik. Osim alegorije, *Dubravka* je i pastore zato što se uvijek ističu pastiri te njihova imena, a ističe se i ta baština i dubrava, cijela priroda i eksterijer općenito, a slave se domaći, hrvatski, običaji, jezik i kultura. Čitajući djelo možemo predodrediti *Dubravku* kao pastoralu zato što govori o mitskom svijetu i mitskim događajima vezanim uz mitsku zemlju Dubravu. Glavni likovi su pastiri oko kojih se i zapliće mitološka radnja o ljubavi između najljepšeg pastira i najljepše pastirice. Osim toga, pastoralni elementi u djelu su i idilična priroda, simetrija, pastoralni idilični ugođaj.²⁷

Hrvatska pastore može se promatrati od srednjega vijeka, ali se razvija i mijenja svoje motive i teme, tako da je pastore jedna od bitnih sastavnica melodramskih baroknih scenskih oblika.²⁸ Ivan Gundulić djeluje u sedamnaestom stoljeću te na neki način stvara vlastiti tip pastore, kao što je to zapravo i činio svaki autor za sebe. On je produbio pastoralu povežujući je s alegorijom koja prožima njegovo djelo, te kroz alegoriju daje djelu potpuno novi smisao, te tako ona postaje i više od pastore.

²⁶Bogišić, Rafo: *Hrvatska pastore*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1989., str. 8

²⁷ Matanović, Julijana: *Suze sina razmetnoga, Dubravka i Osman*, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 72.

²⁸ Bogišić, Rafo: *Hrvatska pastore*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1989., str. 27. – 28.

Osim pastorale, *Dubravka* sadrži i značajke drugih književnih rodova i vrsta. Zapravo povezuje sva tri književna roda. Naime, *Dubravka* je pisana u različitim stihovima koji su povezani i rimom sadržavajući mnoge lirske elemente poput stilskih izražajnih sredstava koja su tipična za liriku. Nadalje, može se prepričati radnja što nije karakteristika lirike već epike i drame, a pisana je i u obliku dijaloga i monologa. Mogu se uočiti i epski elementi, između ostalog, poput nekih stalnih epiteta, uvoda koji aludira na invokaciju, na pojavu boga Lera kao „deus ex machina“ kao i postupak uvođenja u radnju „in medias res“. Neki su *Dubravku* nazivali, a i još je nazivaju, i pastoralnom igrom. Čitanjem djela može se shvatiti da je Ivan Gundulić napisao djelo za izvedbu, a ne samo za čitanje, iako nema tipičnih didaskalija kao što ih inače nalazimo kod dramskih djela. Dunja Fališevac raspravljajući o književnom žanru *Dubravke* utvrđuje kako bi se ona mogla nazivati i utopijom: „djelo je hvalospjev idealnom i idealiziranom društvenom uređenju, hvalospjev najboljoj od svih mogućih država u kojoj vladaju božanska načela pravednosti, istinitosti, ljepote i dobrote.“²⁹ Takva ideja moguća je zato što je mjesto i vrijeme radnje idilično, djelo ima sretan završetak pri čemu uvijek bolji prođu bolje od zlih koje na kraju dočeka i zlo.

Nadalje, *Dubravka* se smatra i melodramom. Najvažnija karakteristika melodrame je to što je to scensko djelo koje se sastoji od teksta koji se recitira uz pratnju nekog instrumenta ili orkestra.³⁰ Nikica Kolumbić navodi kako u baroku nastaje melodrama koju mnogi nazivaju i tragikomedijom.³¹ Zbog toga se često i za *Dubravku* govori da je tragikomedija. Osim njega, i Rafo Bogišić spominje da se *Dubravka* može na neki način smatrati i tragikomedijom.³² Ona,

²⁹ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb., 2005., str. 184.

³⁰ Melodrama, u Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 15.07.2017.

³¹ Kolumbić, Nikica: Neke osobitosti žanrova hrvatskoga književnog baroka, u Fališevac, Dunja: Hrvatski književni barok, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1991., str. 47.

³² Bogišić, Rafo: Hrvatska pastorala, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1989., str. 101. – 104.

kao alegorija, govori o Dubrovniku, Gundulićevom gradu, te njegovoj sudbini, pa bi na taj način djelo možda i mogli smatrati tragikomedijom. Međutim, u njoj se mogu pronaći i neki humoristični dijelovi koji se tiču satira i njihovih epizoda u djelu. Iako to djelo jest pastorala, ipak se sastoji od nekih karakteristika i elemenata koje se protive samoj pastorali. Oslanja se „na renesansnu pastirsku igru, uglavnom nastavlja tradicionalne oblike prilagođene baroknom poimanju svijeta.“³³ Postavlja se i pitanje odnosa teksta i glazbe, te se mnogi slažu da se u Dubrovniku u kazalištu i sviralo i pjevalo, pa su mnoge drame mogle biti i libreta.³⁴ Tom tvrdnjom se mogu objasniti i povezanosti triju književnih rodova u samo jednom djelu. Po uzoru na talijanska libreta nastala su mnoga Gundulićeva djela te je to njihova zajednička sastavnica. Običavao bi preuzeti temu i prilagoditi je svom žanru, ali ostavljajući karakteristike i libreta. Najveća razlika koja se može primijetiti je ta što su libreta čitali za vrijeme izvođenja opera u teatru, a drame koje je pisao Gundulić ne bi čitali samo u teatru već i mnogo vremena nakon toga.³⁵ Prema tome i *Dubravku* piše kao operni libreto, a Slobodan Prosperov Novak navodi da je *Dubravka* proizašla iz „poroda od tmine“ odnosno iz drama koje su nastale u tom razdoblju njegovog stvaralaštva kada je on usavršio svoj stih i stil.

3.2. Analiza i interpretacija *Dubravke*

Književno razdoblje u kojem je *Dubravka* naziva se barokom i djelo sadrži i elemente i karakteristike baroka. Barok se definira kao književna epoha koja traje u razdoblju od sredine šesnaestoga do otprilike kraja sedamnaestoga stoljeća. U tom razdoblju pišu mnogi hrvatski, ali i strani autori u kojima

³³ Kolumbić, Nikica: Neke osobitosti žanrova hrvatskoga književnog baroka, u Fališevac, Dunja: Hrvatski književni barok, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1991., str. 47. – 48.

³⁴ Bogišić, Rafo: Hrvatska pastorala, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1989., str. 101. – 104.

³⁵ Prosperov Novak, Slobodan: Zlatno doba, Marulić - Držić - Gundulić, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2002., str. 139. – 140.

hrvatski autori pronalaze uzor. To je i razdoblje koje karakteriziraju mnoge stilske izražajne figure. Nadalje, i Ivan Gundulić koristi barokne figure u *Dubravci*. Najprije se mogu prepoznati mnogi epiteti, zatim inverzije, anafore, epifore, kako bi djelo estetski bolje izgledalo i zvučalo. Najvažnije za ovo djelo su metafora i alegorija zato što se djelo u cijelosti može pročitati kao preneseno značenje Dubrovnika u sedamnaestom stoljeću. Nadalje, karakteristikom baroka smatra se traženje za nečim novim, drugačijim, ponekad i neočekivanim. Takve elemente ima i *Dubravka* kada se govori i spoju tri žanrovska roda, o elementima više žanrova, ali i spajanju tragičnog i komičnog, lijepog i ružnog.³⁶

Kao što je prethodno rečeno *Dubravka* se može smatrati pastoralom. To je pastorala koja govori o običaju ženidbe najljepše pastirice i najljepšeg pastira u Dubravi, odnosno Dubrovniku, a u prenesenom značenju, alegoriji ona predstavlja djelo o slobodi Dubrovnika. Izvedena je 1628. godine, a Gundulić ju je napisao za prigodu svoje svadbe.³⁷ Glavni likovi su pastir Miljenko i pastirica Dubravka te djelo govori o njihovoj ljubavi, o ljubavnom trokutu između Dubravke, Miljenka i Grdana, a i o ljubavima između drugih pastira i pastirica i satira. *Dubravka* se sastoji od tri dijela koje Ivan Gundulić naziva *činjenjima*, a svako činjenje je podijeljeno na *skazanja*. Činjenja sastoje od podjednakog broja skazanja, devet ili deset. Naime, to može biti odraz simetričnosti koju je Gundulić želio ostvariti u djelu, a neka ranija djela koja je proglasio „porodom od tmine“ ju nisu sadržavala.³⁸

U *činjenju prvom* Radmio nam predstavlja radnju te nas upućuje na dan slavljenja slobode. On poziva zvijezdu Danicu da se pojavi te da što prije svane dan kako bi mogli slaviti svečani dan slobode. Također, on govori o vjenčanju

³⁶ Kolumbić, Nikica: Neke osobitosti žanrova hrvatskoga književnog baroka, u Fališevac, Dunja: Hrvatski književni barok, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1991., str. 46. – 47.

³⁷ Prosperov Novak, Slobodan: Zlatno doba, Marulić - Držić - Gundulić, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2002. , str. 137.

³⁸ Pavličić, Pavao: Barokni stih u Dubrovniku, Matica Hrvatska, Dubrovnik, 1995., str. 34.

najljepše pastirice i najljepšeg pastira, što bi trebali biti Dubravka i Miljenko. On sreće i ribara koji mu govori da želi ostati u Dubravi zato što zna da su tamo ljudi slobodni i da želi provesti ostatak svog života u miru, te na taj način i Ivan Gundulić želi prikazati slobodu svog grada te ribar govori:

„U mjesti je ovemu slobode čestit dar.
svak sebi i svemu svomu je gospodar.
Razlog, pravda i mjera svemu je zlato u nas,
prodava na nj vjera, život se, duša i čas;
duša i čas ovuda ne ide za platom,
ni mjere u suda pritežu pod zlatom.“³⁹

U tom činu dolaze i Ljubmir i Miljenko. Miljenko se boji da se na kraju neće oženiti Dubravku u koju je već dugo zaljubljen, a Ljubmir ga tješi i govori mu:

„Ti si lijep, lijepa ona; draga ona, drag si ti:
srca vam razdiona ljubav će združiti.“⁴⁰

Nakon toga upoznajemo satira Divjaka, koji je također zaljubljen u Dubravku. Dolazi i satir Gorštak kojeg su pastiri uzeli za glumca, te se njih dvojica svađaju oko toga tko ljepše svira. Divjak odluči da će ukrasti odjeću vili i preodjenuti se u vilu. Zatim Ljubdrag i Zagorko raspravljaju o tome kako Dubrava više nije onakva kako je nekad bila, nego su je ljudi zapustili i više se ne brinu u njoj. Javlja se i satirica Jeljenka koja se tuži jer je zaljubljena u Divjaka, a on želi Dubravku. *Činjenje drugo* započinje razgovorom Brštenka, Ljubmira i Tratorka, Ljubmir pak govori kako nisu svi brakovi sretni i da su neke ženidbe štetne. Upoznajemo i satira Vuka koji krade hranu i piće jer je gladan i žedan, želi ukrasti Stojni ovcu, ali ga ona uhvati. Na to dolazi Gorštak,

³⁹ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 93.

⁴⁰ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 98.

uzima Vuka sa sobom na proslavu gdje će on udarati bubanj. Opet dolazi Miljenko koji slavi Dubravku, ali mu dolazi Pelinka koja mu govori kako joj treba poklanjati darove jer da će se tako i ona zaljubiti u njega. Satir Divjak se u međuvremenu preobukao u vilu. Zagorko želi otići pronaći svoju ljubav našto ga majka ismijava i govori kako će prije ona njemu naći očuha nego on njoj nevjestu. Satirica Jeljenka još uvijek pati za Divjakom i govori kako vile nisu lijepe. U posljednjem *činjenju trećem* Jeljenka spašava Divjaka od pastira koji su ga napali zato što se preobukao u vilu i želio poljubiti Dubravku, a ona mu govori, preobučena u pastira, kako je njegova ljubav pred njim. Starac Ljubdrag nas obavještava kako je Grdan potplatio skup kako bi se on mogao oženiti Dubravkom, a ne Miljenko, radi čega je razočaran. Miljenko je tužan i smatra da treba nešto poduzeti. Uskoro dolazi glasnik koji obavještava da se na vjenčanju Dubravke i Grdana počeo tresti Lerov kip i da je sve bilo u redu tek kada je došao Miljenko i oteo Dubravku Grdanu. Miljenko i Dubravka si iskazuju ljubav i u posljednjem skazanju redovnik govori da će pustiti ptice kako bi se Dubravom proširila sloboda. Svaki od likova nešto prinese bogovima, a na kraju redovnik moli bogove da usliše molitve pa drama završava himnom slobodi.

U prvom dijelu saznajemo tko su glavni likovi *Dubravke* i o čemu će zapravo u djelu biti riječi pa je to i uvod. Do zapleta dolazi kada saznajemo da se Miljenko boji za svoju i Dubravkinu ljubavnu sudbinu, a kulminacija radnje je početak proslave dana slobode, prerušavanja Divjaka i Jeljenke i odluka da Dubravka pripada Grdanu. Naposljetku, dolazak boga Lera i vraćanje Dubravke Miljenku označava peripetiju prije samog kraja u kojem se slavi sloboda grada himnom slobodi.

3.2.1. Vrijeme i mjesto radnje

Vrijeme i mjesto radnje *Dubravke* spominju se odmah u prvom činjenju u prvom skazanju kada nam pastir Radmio iznosi i dio radnje. On poziva zvijezdu Danicu da se što prije pojavi kako bi mogli početi sa slavljenjem slobode i ženidbom najljepšeg pastira i pastirice. Tako Radmio navodi vrijeme radnje, blagdan kada slave slobodu:

„Ovo je dan ki dohodi
jednom nami na godište,
u ki slatkoj mi slobodi
činimo ovdi svetište...“⁴¹

Nadalje, Radmio govori i o mjestu radnje tako što spominje „našu Dubravu“:

„Združ' s Miljenkom ti pastirom
lijepu Dubravku i gizdavu,
i obeseli srećnijem pirom
nas i našu Dubravu!“⁴²

Mjesto radnje djela je Dubrava, odnosno Dubrovnik u ono vrijeme, vrijeme Ivana Gundulića. To je, kao što je već navedeno, vrijeme vlasti aristokracije u Dubrovniku tako da dolazi do sukoba s građanima, i Ivan Gundulić, kao ni drugi stanovnici nisu bili zadovoljni time, pa je to zapravo bio i povod nastanku djela. Gundulić je želio preko alegorije ukazati na te probleme i izboriti se za slobodu svog grada kao i za vlast vlastele nad građanima i seljacima. Tako je radnja smještena u Dubravi, za koju kasnije saznajemo da je zapravo Dubrovnik. Do znanja nam to daje ribar koji dolazi u Dubrovnik iz Dalmacije koji spominje Dubravu kao jedinu koja se bori sama za sebe i koju

⁴¹ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 88.

⁴² Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 90. – 91.

nisu drugi osvojili. Sva tri činjenja smještena su u istom danu i na istom mjestu na kojem se izmjenjuju različiti likovi. Mjesto radnje se često opisuje, najviše kada se govori o Dubrovniku. Opisuje se i idilična priroda koja okružuje to mitološko mjesto:

„Po listju počeli pršat su vjetrici,
po dublju veseli žubere slavici,
romonom kladenci zovu zrak sunčani,
ishode pod vijenci seljanke s gorani.“⁴³

3.2.2. Likovi

Pastorala ima više likova, a glavnim likovima mogu se smatrati pastir Miljenko i pastirica Dubravka. Osim likova koji se pojavljuju u radnji, postoje i likovi, poput Grdana, koji se samo spominju, a zapravo ne sudjeluju u radnji. Nadalje, ni likovi Miljenka i Dubravke u posljednjem djelu pastorale ne sudjeluju izravno u radnji već glasnik i Ljubdrag govore što se sa njima dogodilo. Likovi se mogu podijeliti na one koji su pastiri i oni koji su satiri⁴⁴ te na dobre i na zle. Pastiri i pastirice su Dubravka, Miljenko, Ljubmir, Radmio, Zagorko, Ljubdrag, Brštanko, Tratorko, Stojna, Pelinka, a satiri i satirice su Divjak, Gorštak, Vuk, Jeljenka. Dubravka je najljepša pastirica u Dubravi i ona se treba oženiti za najljepšeg pastira. Ona izravno sudjeluje u radnji kada se sprema s ostalim pastiricama kako bi bilo što ljepše za proslavu dana slobode. O njoj saznajemo kroz Miljenkove monologe i dijaloge u kojima on govori o Dubravkinoj ljepoti, unutarljivoj i vanjskoj:

„O Dubravko, sej Dubrave
jasna zoro, svitli uresu,

⁴³ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 95.

⁴⁴ Satiri - u grčkoj mitologiji, šumski demoni s ljudskim likom i nekom životinjskom oznakom

od ljepote tve gizdave
gdi su rajski zraci, gdje su?⁴⁵
„Ja služim gospoju sletjelu iz raja,
ali ona za moju vik službu ne haja.“⁴⁶

Najljepši pastir je upravo Miljenko koji je i zaljubljen u Dubravku. Unatoč tome što svi znaju da bi se oni trebali oženiti, on je u strahu i misli da će mu netko oteti Dubravku, što se i ostvaruje, te tada Miljenko odlučuje da će umrijeti ili Grdan ili on sam, želi se osvetiti:

„Da što čekam, što li pazim?
Razdijeljen sam s dragom vilom.
Što grdobu ne porazim
ka mi život grabi silom?“⁴⁷

Tu se pojavljuje i satir Divjak, ali i Grdan koji bi također htjeli Dubravku. Njih karakteriziraju i njihova imena. Dubravka predstavlja Dubrovnik i slobodu, a Grdan je pastir koji je oteo Dubravku Miljenku. Njegovo ime govori i o njegovim osobinama i ponašanju. Na posljetku Divjak se također može okarakterizirati kao divlji jer krade i vara ljude, odnosno pastirice i pastire na proslavi. On se preobukao u pastiricu kako bi se približio Dubravki, ne shvaćajući da ga njegovi rogovi odaju:

„Pristavio sam tuđe kose
i opleo u cklo prame
i obukô ruho na me
ko najljepše vile nose.“⁴⁸
„Ali od ljudi i od žena

⁴⁵ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 95.

⁴⁶ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 97.

⁴⁷ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 147.

⁴⁸ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 133.

vidjet su oni na moj glavi
ko dva dupka usađena
zlatnijeh kosa u dubravi.“⁴⁹

Satiri u djelu su likovi na kojima je Gundulić izgradio komične situacije, pa su njihovi postupci okrutni, nepravedni, ali i smiješni. Može se izdvojiti sukob između satira Gorštaka i Divjaka. Oni se sukobljavaju oko toga tko bolje svira. Na kraju oni ne dolaze do zaključka, ali Gorštak misli da je on bolji, a Divjak se odlazi prurušiti u pastiricu. Nadalje, komična je i situacija u kojoj pastiri tuku Divjaka jer se prurušio u pastiricu, a spašava ga pastir, zapravo satirica Jeljenka koja je bila prurušena u pastira kako bi došla do Divjaka i spriječila ga u njegovim nedaćama. Takav je i sukob Stojne i satira Vuka oko ovaca koje je Zagorko ostavio, a Vuk ih želi oteti. Oni se čak i potuku, ali na kraju Vuk odlazi bez plijena. U liku Ljubdraga možemo na neki način prepoznati samog Ivana Gundulića. On ima važnu ulogu u djelu zato što razumno govori o onome što se dogodilo kada je Grdan oteo Dubravku pastiru Miljenku. Nije sretan i zadovoljan time što se dogodilo, govori kako novac ima preveliku ulogu te da bi Miljenko sada mogao i umrijeti. Međutim, čitajući djelo i analizirajući ga kao alegoriju Gundulića na onovremeni Dubrovnik, možemo iščitati i poruku iz Gundulićeve podijele na pastire i satire. Ivan Gundulić bio je pripadnik vlastele koji nije htio da građanska klasa postane vladajuća, pa se prema tome može i postaviti teza da su pastiri vlastela, a satiri građani i ostale klase. Do tog zaključka možemo doći i ako promatramo odnos pastira prema satirima. Važnu ulogu ima i glasnik koji nam u posljednjem činjenju iznosi što se dogodilo s Miljenkom i Dubravkom te što je dovelo do toga da su oni ponovo zajedno. Njegovim likom Gundulić skraćuje radnju jer ne sudjelujemo izravno u tim događajima. Na kraju se pojavljuje i redovnik koji upotpunjuje završetak stihovima himne slobodi.

⁴⁹ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 134.

3.2.3. Jezik

Dubravka je pisana na štokavskom jekavštinom koja se koristila u ono vrijeme, pa se danas možda malo teže čita.⁵⁰ Refleks jata različit je kod različitih riječi. Gundulić nekad koristi riječi u kojima je refleks jata ikavski, ponekad ekavski ili ijekavski, na primjer: vik, verno, lijepa, ali u više navrata prednjači ijekavski ili ikavski refleks. Često riječi krati, odnosno infinitivi su krnji (čut, služit), a u glagolskom pridjevu radnom kod muškog roda odbacuje -a- (pristo, zamuko).

Analizi Gundulićeve *Dubravke* dio svog djela je posvetio i Josip Vončina proučavajući i ranije istraživače. Najprije naglašava da Gundulić izbjegava konsonantske skupine pojednostavljuvanjem finalnog, ali i početnog –st što se vidi u mnogim primjerima, a često provodi i sibilizaciju gdje ne bi trebalo.⁵¹ To se može vidjeti u ovim primjerima staros - starost, čas - čast, cklo – staklo. Najčešće je uzrok tome to što je htio stvoriti simetrične stihove s jednakim brojem slogova te to pridonosi i ritmu pastorale. Što se tiče toga Vončina spominje u pojam sinalefa koji „pripada u skupinu nekoliko postupaka kojima je svrha da se sažimanjem vokala stih svede na određen broj slogova.“⁵² U to ulazi i razvoj jata i finalnog -l. U djelu je mnogo nepoznatih riječi koje je Gundulić čak preuzeo iz povijesti, riječi koje se više nisu možda upotrebljavale kada je on živio.⁵³ Takve riječi najčešće možemo prepoznati u rimama kada su mu i one bile potrebne. Prema uzoru na Jeđupku koja je nastala kada je Gundulić bio još u djetinjstvu, preuzeo je i ponavljanje istog sloga u više riječi te nabranje.⁵⁴ Primjer možemo pronaći u Dubravkinom govoru:

⁵⁰ Gundulić, Ivan, u Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 16.07.2017.

⁵¹ Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 162.

⁵² Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 166.

⁵³ Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 165.

⁵⁴ Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 167.

„Cvjeta cvijetje po sve kraje,
jasni se istok cvijetjem resi,
zvijezdam cvijetje svud nastaje,
zora u svijetju zgar s nebesi,
od svijetja nam daž prosipa.“⁵⁵

Miljenkov odnos prema Dubravci, odnosno njegov opis nje, može uzor preuzeti iz petrarkističkog pjesništva i pjesnika. Tome je razlog to što on govori o njezinoj izvanjskoj ljepoti, ona je za njega ideal te ju uzvišuje i ne vidi nikoga osim nje. Kada mu je Grdan otme on smatra da mora umrijeti. Vončina također govori o petrarkističkom u djelu te govori kako su riječ „istoč“ koju Gundulić koristi, koristili upravo petrarkisti.⁵⁶

3.2.4. Stilska sredstva i motivi

Kod analize književnog djela važno je pažnju obratiti i na stilska izražajna sredstva koja uvelike mogu pomoći u razumijevanju djela. Kako je ova pastorala pisana u stihovima te se u njoj isprepleću karakteristike svih triju književnih rodova, tako ima i mnogo stilskih izražajnih sredstava i drugih ritmičkih elemenata. Prvo što je vidljivo vizualno su stihovi o kojima će kasnije biti riječi. Najvažnija stilska figura koja se može prepoznati u ovom djelu je alegorija. Predstavlja alegoriju Dubrovnika i njegove slobode, ali nešto više u sljedećem odlomku.

Što se tiče stilskih izražajnih sredstava, najviše ima epiteta kojima se opisuju likovi, ljepota, Dubrovnik, priroda, to su, na primjer, zeleno (listje), blag (dan), rajska (lipota), gizdava (Dubravka), lijepa (vila). Nadalje, Gundulić

⁵⁵ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 100.

⁵⁶ Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 170.

koristi i metafore, antiteze, nabranjanja, aliteracije, asonance. Primjer metafore je kad ribar govori o svom kraju i o Dubravi, tada on naglašava:

„Primorja naša sva u ništa sila zbi:

Dubrava sama ova vlada po sebi.

Po njih svijeh srdita zvijer trči rži,

i grabi i hita i u noktijeh sve drži.“⁵⁷

Time metaforom želi prikazati da su srdite zvijeri razni tuđi narodi koji su osvojili Dalmaciju te je i dalje grabe za sebe i dijele. Kako pastorala sadrži i puno monologa, tako likovi često sami sebi postavljaju retorička pitanja. Jedno od takvih i u Miljenkovom monologu nakon što mu je oteta Dubravka u činjenju trećem kada on tuguje te postavlja pitanja jer ne zna što bi napravio i nalazi se u razdoru:

„Da što čekam, što li pazim?

Razdijeljen sam s dragom vilom.

Što grdobu ne porazim

ka mi život grabi silom?“⁵⁸

Cijelo djelo je napisano u suprotnosti između dobrog i lošeg, a stihovima se često i ta suprotnost izražava. Najuočljivija se suprotnost između ljepote i ružnoće na koju upućuje također Miljenko u svom monologu kada lijepu Dubravku uspoređuje s ružnim Grdanom:

„Krotku ovčicu, mirnu i blagu

vuk u gore strašni vuče...“⁵⁹

Suprotnost je vidljiva također i u razlici između Dubrovnika i Dalmacije, a vidljiva je i u razgovorima i opisima Satira i pastira. Uspoređuje se i starost i

⁵⁷ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 92.

⁵⁸ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 147.

⁵⁹ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 146.

mladost gdje je starost pametnija, razboritija i mudrija, a mladi su naivni, podmitljivi i nerazumni.

Što se tiče ritmičnosti stihova tu je Gundulić obratio veliku pozornost kako bi njegovi stihovi bili simetrični i uglazbljeni. Česta su ponavljanja stihova čime nam daje do znanja nešto što je veoma važno, pa tako skup pastira ponavlja na kraju i himnu slobodi više puta.

Ivan Gundulić je držao do toga da njegovo djelo bude kompozicijski savršeno. Kako bi uspio usavršiti rimu često su riječi u stihovima poredane obrnuto nego bi trebale biti. Inverzija se može vidjeti i u ovim stihovima:

„Dubrave prik' ove od stada ne bježi:
najprjetlje ovnove vuku ti lupeži.“⁶⁰

„Dubravko gizdava, na ures rajski tvoj
od gorskih dubrava nije slično ime toj.“⁶¹

Sljedeći stihovi primjer su asonance i aliteracije, a zatim ponavljanjem riječi „tko“ daje nam Gundulić i primjer anafore, ali i gomilanja bez uporabe veznika:

„Pečenica, ah peče me srce pečeno...“⁶²

„tko u gradovijeh stat uživa,
tko obra u selijeh stanje za se,
tko putuje, tko počiva
a tko lovi, a tko pase.“⁶³

⁶⁰ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 136.

⁶¹ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 129.

⁶² Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 128.

⁶³ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 103.

U djelu se isprepleću fantastični, mitološki i realistički motivi, ali na takav način da se to ne prikazuje kao čudno nego kao normalno. Nema razlike između stvarnog i nestvarnog. Fantastični i mitološki motivi vezani su uz proslavu dana slobode, uz ženidbu najljepšeg pastira i pastirice te uz same pastire i satire. Satiri su i preuzeti iz grčke mitologije, kao i mnogi drugi motivi koje Ivan Gundulić koristi u djelu. Ugođaj u djelu je napet, ozbiljan, ali u pojedinim dijelovima i humorističan, koji se najčešće veže uz likove satira. Na kraju djela možemo pronaći i himnu koja opet djelu daje svečan uzvišen ton. Radnja je dinamična jer se često izmijenjuju činovi i scene te to doprinosi i lakšem praćenju radnje. Kako se djelo može čitati, odnosno analizirati na više razina, tako svaka razina ima svoj temeljni motiv. Temeljni motiv doslovnog značenja djela je motiv ljubavi. To je motiv koji pokreće radnju te zbog ljubavi dolazi i do ljubavnog trokuta između Miljenka, Dubravke i Grdana. Nadalje, zbog ljubavi Zagorko napušta svoje stado te odlazi u potragu za svojom vilom, a i satiri i satirice žele ljubav. Satir Divjak obraća se ljubavi s poštovanjem te govori kako bi svi trebali upoznati ljubav:

„Ne čudim se ja, Ljubavi,
da nije mala ni velika
koga u ovoj ti Dubravi
ne učini ljubovnika.“⁶⁴

Riječ „ljubav“ Gundulić piše velikim slovom zato što ona označava ne samo osjećaj ili emociju već i osobu kojoj se Divjak obraća što se može poistovjetiti s grčkim bogovima ljubavi. O ljubavi govori i razumni Ljubdrag. Prema njegovom načinu razmišljanja možemo zaključiti da je to stariji pastir, mudar koji govori kako se vremena mijenjaju te da se promijenila i ljubav, ali na negativan način, koja se sada očituje na drugačije načine:

⁶⁴ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 102.

„Prije od ljudi sej Dubrave
koralj se je ribo u moru;
svačije su sad zabave
kamenitu dubsti goru.
Prije ko mrav odasvud
svak nosaše sebi hranu,
sad, za ne imat malo truda,
svak mre u lasti go na stanu.“⁶⁵

Nasuprot tome, ako djelo analiziramo kroz njegovu metaforu, odnosno alegoriju koju je Ivan Gundulić htio prikazati, temeljni motiv *Dubravke* nije ljubav, već sloboda Dubrovnika. Na taj način likovi prikazuju slobodu Dubrovnika na onaj način na koji je prikazuje i ribar koji hvali Dubrovnik. Sloboda se smatra središtem *Dubravke* koju Gundulić slavi himnom slobode na kraju djela te se sloboda identificira s ljepotom. Ta sloboda je lijepa, nešto čemu se teži, pa su mnogi uzimali posljednje stihove *Dubravke* kako bi prikazali svoje želje.⁶⁶

3.2.5. Metrika

Nadalje, Ivan Gundulić piše *Dubravku* tako da cijelo djelo nema isti broj stihova. Na početku počinje s dvostruko rimovanim dvanaestercom te parnom rimom, a kasnije prelazi i na osmerac i na peterac. Svaki koristi u svoju svrhu te tako kada neki lik izlaže monolog on je najčešće napisan u dvanaestercu, a dio razgovora između Dubravke i skupa pisan je petercima. Autorica navodi da su se peterci pojavili i u ranijim Gundulićevim melodramama te to nije prvi put da

⁶⁵ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 113.

⁶⁶ Gundulić, Ivan: *Ljepota je u Dubravi*, Mladost, Zagreb, 1991., str. 274.

ih on koristi.⁶⁷ Kroz cijelo djelo se izmijenjuju dvostruko rimovani dvanaesterci, osmerci i peterci. Povod tome može se smatrati i to što je Ivan Gundulić autor koji je pisao u sedamnaestome stoljeću kada dolazi do promjene što se tiče stiha tako da osmerac počinje zamijenjivati dvanaesterac. Kod Gundulića se ta promjena očitovala na način da on koristi oba stiha.⁶⁸ Gundulić piše dvanaestercem koji se sastoji od jedne glavne i dvije sporedne cenzure koje su razdijeljene na četiri trosloga, a osmerac se sastoji od četiri trosloga.⁶⁹ Osmerce je Gundulić rasporedio u katrene, strofe od četiri stiha.

Na kraju *Dubravke*, u posljednjim skazanjima, Gundulić osmerce raspoređuje u strofe od šest stihova. Dvanaesterci i osmerci se izmijenjuju te se često odaje dojam kao da ih je Gundulić mijenjao „kako mu je došlo“ bez obzira na monolog, dijalog, temu, radnju. Naime to nije tako. Stihovi nisu povezani u strofe, ali njihovo izmijenjivanje ima određenu ulogu. Proučavanjem monologa može se shvatiti da se izmijenjuju dvanaesterci i osmerci u točno određenim situacijama, kada likovi izražavaju svoje osjećaje i kada monolog ima lirski obilježja. Najviše monologa pisano je osmercom, ali to nije pravilo. Najčešće osmercom piše stihove kojima želi izraziti dublja stanja te kod onih prizora u kojima nema mnogo dinamike kao što je kad glasnik donosi vijesti o Dubravci i Grdanu. Osim toga, prelazak iz osmerca u dvanaesterac ili obrnuto može ima označavati drugačiju promjenu, promjenu komunikacijske situacije.⁷⁰ Tako Pavao Pavličić navodi primjer u kojem razgovaraju Stojna i Zagorko te se kod Stojne izmijenjuju stihovi, a kada ona prelazi u osmerce tada zvuči kao da je taj tekst izgovorila tako da je Zagorko ne čuje. Tako čitajući djelo, bez ikakvih didaskalija, možemo shvatiti kome se tko obraća te kada netko govori sam za sebe. Iako nije uvijek slučaj da promjena označava prelazak iz dijaloga u

⁶⁷ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 100.

⁶⁸ Pavličić, Pavao: *Barokni stih u Dubrovniku*, Matica Hrvatska, Dubrovnik, 1995., str. 30.

⁶⁹ Vončina, Josip: *Analize starih hrvatskih pisaca*, Čakavski sabor, Split, 1977., str. 171.

⁷⁰ Pavličić, Pavao: *Barokni stih u Dubrovniku*, Matica Hrvatska, Dubrovnik, 1995., str. 36,37.

monolog ili obrnuto, promijenom stiha ukazuje se neka promjena ili u tonu ili stilu govora. Primjer promjene dvostruko rimovanog dvanaesterca u osmerac koji aludira na promjenu dijaloga u monolog:

GORŠTAK:

„O žabo, s krjesovi pod' kvrči i kriješti!

Moj je danas pir ovi, ti za te drugi išti.

DIVJAK

„Ovi uteče. Ja znam što ću:

on na piru glumac budi;

ja za drugo tamo doću,

ko me strah većma žudi.“⁷¹

Zoran Kravar u svom članku piše o dubrovačkom stihu te navodi kako u sedamnaestome stoljeću književnici u Dubrovniku i Dalmaciji počinju koristiti osmerac, a dvostruko rimovani dvanaesterac se gotovo više i ne koristi: „Osmerac se obično upotrebljavao u katrenu ABAB, a u duljim pjesmama, osobito u komičnim i religioznim poemama, u sestini ABABCC. U osmercu je slog pred cezuru i u klauzuli naglašen, a rima je dvosložna i ženska...“⁷² Sličnim stihom je i Gundulić napisao *Dubravku*. On koristi dvostruko rimovani dvanaesterac koji ima cezuru nakon šestog sloga te je rima parna AABB (objavi - Dubravi; zelenu - rumenu). Kod stihova pisanih osmercom rima je unakrsna ABAB (istoči – svaniva – oči – siva), a petercom opet je rima parna ABAB (gori – otvori, medeni – zeleni).

⁷¹ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 110.

⁷² Kravar, Zoran: *Stih starije hrvatske književnosti*, u *Perivoj od slave*, Zbornik Dunje Fališevac, str. 173.

3.3. Uzori Ivana Gundulića u pisanju *Dubravke*

U djelu se mogu prepoznati i mnogi elementi drugih književnika, ali i književnosti. Mnoge od njih su utjecale općenito na rad Ivana Gundulića te ih je koristio u svim svojim djelima, a neke karakteristike mogu se prepoznati samo u pojedinim njegovim djelima. On je preuzeo najviše iz hrvatske književne tradicije, iz svih razdoblja od početaka hrvatske književnosti.⁷³ Kako je već i spomenuto, *Dubravka* nije samo, po svom književnom žanru, pastorala, već ima i elemente drugih književnih vrsta i žanrova, pa se tako u mogu prepoznati i karakteristike starijih književnih razdoblja. Već na samom početku, kada Radmio počinje govoriti o Danici i Dubravi, vidljive su karakteristike koje aludiraju na epske elemente antičke književnosti. Naime, Radmio govori da upućuje na „in medias res“⁷⁴, karakteristiku antičke književnosti. Čitanjem djela mi odmah ulazimo u radnju, u središte zbivanja, na dan kada se događa proslava i kada bi se trebali oženiti najljepši pastir i najljepša pastirica. Ne saznajemo ništa što se dogodilo ranije, ni što se događalo nakon tog dana već je važan samo taj jedan događaj. Za Ivana Gundulića taj događaj i je bio od presudne važnosti što je i razlog zašto ga je izdvojio, jer je htio uputiti na događaje u njegovoj Republici. Nadalje, u tom prvom skazanju prvog činjenja, Radmio i skup zazivaju Danicu da se što prije pojavi kako bi mogli slaviti dan slobode, odnosno ženidbu, ovim riječima:

„Objavi, Danice, jasni zrak objavi,
čuj tihe vjetrove u ovoj Dubravi;
pršat su počeli po listju zelenu
zovući dan bijeli i zoru rumenu.“⁷⁵

⁷³ Gundulić, Ivan: *Ljepota je u Dubravi*, Mladost, Zagreb, 1991., str. 270

⁷⁴ In medias res - u središte zbivanja

⁷⁵ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 87.

Iz antike su preuzeti i bogovi i toponimi koje Gundulić spominje poput planine Ida „na kojoj je Paris izrekao sud o najljepšoj boginji kojoj je trebala pripasti zlatna jabuka“⁷⁶. Gundulić govori i o bogovima Hoja, Lero i Dolerije koji se smatraju božanstvima Dubrave.

Uzorom Ivanu Gunduliću kod pisanja ovog djela, a i drugih njegovih djela smatra se i renesansa. Premda je on živio u vrijeme baroka, preuzeo je brojne renesansne karakteristike poput teme renesansnih pastoralna te kompozicije koja je čvrsta.⁷⁷ Kao što je već spomenuto sastoji se od tri čina koji su svaki podijeljeni na devet odnosno deset skazanja, s gotovo jednakim brojem stihova. Osim spomenutih karakteristika, vidi se i utjecaj književnosti Marina Držića. Marin Držić je hrvatski književnik koji je jako cijenjen i mnogi preuzimaju njegove karakteristike u svojim književnim djelima. Ivan Gundulić preuzeo je karakteristike njegove književnosti i njegovog stvaralaštva, a najviše njegovih pastoralna. Držić je i tvorac pojma „začinjavci“ i „začinjati“ koji ima više teorija tko bi oni zapravo bili, a smatraju se i pjevačima, odnosno pjevati. Naime, u *Dubravki* se također spominje glagol začinjati. Miljenko, zapravo Gundulić, ih spominje u skazanju trećem kada Miljenko u dvanaestercima navodi:

„Pastijeri livadom uz dipli začinju,
klikuju za stadom lipotu vilinju...“⁷⁸

Važan dio ovog djela je i dijalog ribara i Radmija u skazanju drugom činjenja prvog. Ribar navodi kako sretan dolazi u Dubravu kako bi tamo proživio svoju starost smatrajući da je tamo dobro. Nadalje, govori kako su svi ostali dijelovi primorja uništeni i bili pod vlašću stranih vladara, jedino Dubrava, čime zapravo Gundulić upućuje na Dubrovnik, ostaje samo svoja. Iako se u djelu zapravo kritizira ta vlast u Dubrovniku, ovim dijalogom može se shvatiti

⁷⁶ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 144.

⁷⁷ Matanović, Julijana: *Suze sina razmetnoga*, *Dubravka i Osman*, Školska knjiga, Zagreb, 1993., str. 66. – 67.

⁷⁸ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 95.

da je Gundulić na neki način bio sretan što je Dubrovnik samostalan. Taj dijalog može se povezati s predgovorom *Tirene* Marina Držića. Kako je i u nekim drugim sastavnicama Držić bio uzor Ivanu Gunduliću, tako je Gundulić preuzeo i neke ideje od njega. To djelo je također i pastorala kao i *Dubravka*. Prolog *Tirene* sastoji se također od dijaloga dvojice likova, Vučeta i Obrad, koji razgovaraju o Dubrovniku i o njegovoj slobodi. Kako je i ribar zadovoljan s Dubrovnikom i u njemu želi provesti ostatak svog života, tako i Vučeta i Obrad govore za Dubrovnik da je najljepši grad za kojeg svi znaju da se nalazi na dobrom položaju i da su stanovnici sretni. Nadalje, i fabula tih pastoral je slična, govore o pastirima. U *Tireni* se gotovi svi zaljubljuju u Tirenu, a u *Dubravci* u Dubravku tako i sama djela nose naziv prema glavnim likovima. Međutim razlika je u tome što Gundulić ne stavlja naglasak samo na tu ljubavnu priču, već je njemu na prvom mjestu ljubav prema domovini i njezinoj slobodi te on piše dramu o suvremenom društvu i njegovim problemima.⁷⁹ Likovi u *Dubravci* uspoređuju se i s Držićevim „ljudima nazbilj“ i „ljudima nahvao“, kako ih je on podijelio u svom djelu *Dundo Maroje*.⁸⁰ „Ljudi nazbilj“ bili bi u ovoj pastoralu ljudi koji pripadaju vlasteli, aristokrati koje u djelu predstavljaju pastiri, a „ljudi nahvao“ satiri i Grdan koji dolazi iz gorskih područja i koji je nezahvalan bogataš.

Rafo Bogišić veći dio svog djela također posvećuje toj sličnosti između Držićeve *Tirene* i Gundulićeve *Dubravke*. On spominje kako je Arturo Cronia usporedio ta dva djela i pronašao njihove sličnosti. Tako se između ostalog navode jednak opis i početak drame, slava Dubrovniku i njegova alegorija, podijela na bogate i siromašne, likovi imaju jednaka imena, sukobljavaju se dobro i zlo te sadrže likove razumnih prijatelja te uglednih čovjeka.⁸¹ *Dubravku* se uspoređuje i s Tassovim djelom *Aminta*, ali se ne pronalazi toliko zajedničkih

⁷⁹ Gundulić, Ivan: *Ljepota je u Dubravi*, Mladost, Zagreb, 1991., str. 272.

⁸⁰ Gundulić, Ivan: *Ljepota je u Dubravi*, Mladost, Zagreb, 1991., str. 275

⁸¹ Bogišić, Rafo: *Književne rasprave i eseji*, Čakavski sabor, Split, 1979.str. 151. – 152.

3.4. Alegorija Dubrovnika i njegove slobode

Ivan Gundulić odlučio je svojoj pastoralu dati neku drugu dimenziju koja se može shvatiti tek kada se shvati i povijest Dubrovnika i njegov život. On je na taj način unio i svoju okolinu u djelo, ali samim površnim čitanjem to ne možemo shvatiti. Mnogi teoretičari književnosti bavili su se i bave se danas pitanjem alegorija Dubravke, Dubrave, Dubrovnika i slobode. Postoji više teza koje se dotiču tog pitanja, ali ni za jednu se sa sigurnošću ne može reći da je točna. Ivan Gundulić bio je pripadnik vlastele u Dubrovniku, a kako vlastela nije htjela da se građanska klasa uzdigne tako je i na temelju toga nastala pastoral *Dubravka*. Njome Ivan Gundulić želi ukazati na probleme klasa u samom Dubrovniku što možemo iščitati i iz djela.⁸² I više puta u djelu se navodi kako se ne bi trebalo miješati kad se govori o brakovima. Govori se da brakovi iz različitih klasa ne mogu uspjeti, a na to ukazuju i satiri kojima nije moguće približiti se pastircama. O tome kazuje i Ljubdrag:

„Naredbe spametne; er kako neobične,
tako su i štetne ženidbe neslične...
Ni se muž i žena ugađa, kad su oba
razlika plemena, imanja i doba,
Ah, bog ukloni, gotova je tu smeća
da ti se ženi sni od tebe da je veća.“⁸³

Tu zapravo Gundulić aludira na „brak ili ženidbu“ između vlastele i građanske klase na vladajućem položaju u Dubrovniku što njemu nije bilo prihvatljivo te se to i smatra povodom pisanja ove pastore.

⁸² Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 97.

⁸³ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 119.

Najizraženija je teza koja govori o alegoriji Dubrovnika i njegove slobode. To nije samo sloboda Dubrovnika kao države u odnosu na druge sile već na slobodu vlastele odnosno vladajuće klase. Shvatiti da je Dubrava zapravo Dubrovnik možemo iz ribarevog dijaloga s Radmiom kada ribar govori o Dalmaciji okruženoj neprijateljima i osvojenoj od neprijatelja i o Dubravi koja jedina vlada sama nad sobom. Alegoriju je Gundulić preuzeo od ranijih pisaca kao jedan od elemenata pastorale jer su i ranije mnogi pisci alegorijom opisivali svoje gradove i države.⁸⁴ Najiscrpniji izvještaj o Gundulićevoj alegoriji dao je upravo Jakša Ravlić u svome djelu *Rasprave iz starije hrvatske književnosti* što dokazuje i to što u gotovo svakoj novijoj literaturi se spominju njegova istraživanja i njegovi zaključci. Jakša Ravlić polazi od ranijih teoretičara, a onda daje svoje mišljenje i zaključke koji se u nekim dijelovima preklapaju s starijim književnicima, a u nekim dijelovima potpuno razlikuju. *Dubravka* je, naime, pastorala koja je posvećena slobodi Dubrovnika. Skup pastira koji se često spominje, a i sudjeluje u radnji predstavlja vlastelu koja je vladala Dubrovnikom, pa prema tome pastire možemo smatrati vladajućom klasom nasuprot satirima. Najviše pažnje posvećuje Grdanu. Grdan sam ne sudjeluje u radnji, ali se o njemu govori. On je bogataš koji pokreće radnju, koji živi u divljini te je suprotan vlasteli, zapravo građanskog je podrijetla, od onih koji najviše smetaju dubrovačkoj vlasteli, a i samom Gunduliću.⁸⁵ Zato je i važan njegov lik koji aludira na sukob između vlastele i građana, a opisuje ga se kao ružnog, podmitljivog.

Kao što je već i spomenuto, samo njegovo ime označava na neki način ono što Gundulić misli o njemu. Vjerojatno to *grd*, odnosno ružan, se odnosi ne samo na vanjski izgled nego i na njegovo ponašanje i stavove. Osim toga, spominje se da je tu odluku o ženidbi Grdana i Dubravke netko donio kome je

⁸⁴ Bogišić, Rafo: *Književne rasprave i eseji*, Čakavski sabor, Split, 1979., str. 143.

⁸⁵ Ravlić, Jakša: *Rasprave iz starije hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 107.

više značilo zlato nego sloboda i pravednost. Jakša Ravlić to ističe kao alegoriju na sud u Dubrovniku s kojim se možda Ivan Gundulić nije slagao. To može biti i sama vlastela jer je i ona odlučivala o primanju građanske klase u svoje redove i o biranju kneza, ali na kraju zaključuje kako je možda taj „sud“ izmišljen.⁸⁶ Dubravka predstavlja vlast u Dubrovniku za koju se oni bore. Tako možemo razotkriti taj ljubavni trokut kao borbu za vlast. Miljenko i Grdan žele osvojiti Dubravku, odnosno vlast. Miljenku, pripadniku vlastele, ta vlast obećana je još od rođenja pošto se rodio u takvoj obitelji. Nasuprot njemu tu je Grdan, pučanin nearistokratskog podrijetla koji svakakvim podmićivanjem želi dobiti tu vlast. Prema tome bi dar na koji je Pelinka nagovarala Miljenka da pokloni Dubravki bilo upravo to mito za koje Miljenko nije želio ni čuti⁸⁷ :

„MILJENKO

Opak je način svim koji me učiš ti;
ne daj bog s darovim k Dubravci hoditi...

PELINKA

Varaš se: bez mite sve je to ionako,
darovi zamite nebesa i pako;
darim se vlada svijet na volji i sudi,
dar pravi može se rijet gospar se od ljudi.“⁸⁸

Tako i Jakša Ravlić zaključuje: „Dubravka je Gundulićev obračun s neprijateljima vlastele, i to s građanskom klasom, uz pomoć božju, za vrijeme ekonomske krize u Dubrovniku, u kojoj su više stradala vlastela, dok se mlado građanstvo teško dizalo i tražilo svoja prava.“⁸⁹

⁸⁶ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 108. – 109.

⁸⁷ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 113. – 114.

⁸⁸ Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 131.

⁸⁹ Ravlić, Jakša: Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970., str. 119.

Alegorija *Dubravke* ključna je i važna motivacija koja je Gundulića nagnala da uopće napiše ovo djelo. Iako se mogu vidjeti povezanosti s talijanskim libretom, on djelu daje posebnu alegoriju koja se odnosi samo na njegov Dubrovnik i njegovo viđenje događaja. On se ne slaže s ulaskom građana u aristokraciju pa govori o podmićivanju. Važna za njega bila je i sloboda kojoj on na kraju djela posvećuje i himnu. Himna slobodi najpoznatiji je dio *Dubravke* te se često i najviše spominje. Himnom dokazuje da je sloboda najvažnija, da je sloboda iznad svih zakona, iznad svih zlata, srebra, novaca te da ne postoji ništa ako nema slobode. On je želio slobodu svima, ali najviše Dubrovčanima. Himnom slobodi i završava pastorala što označava i važnost koju je sloboda imala za samog Ivana Gundulića. Veličanjem slobode aludira i na važnost Dubrovnika za njega te se *Dubravka* može smatrati i rodoljubnim djelom:

„O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dare u kom sva blaga višnji nam bog je do,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra sva zlata svi ljudcki životi
ne mogu bit plata tvoj čistoj ljepoti.“⁹⁰

⁹⁰ Gundulić, Ivan: *Dubravka*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 166.

4. Zaključak

Ivan Gundulić, kao pripadnik dubrovačke aristokracije krajem šesnaestoga i početkom sedamnaestoga stoljeća, uključio je svoju svakodnevicu u *Dubravku*. Na njega su utjecale vanjske i unutarnje prilike u Dubrovačkoj Republici, a i mnogi drugi autori koji su pisali u književnim razdobljima prije njega. *Dubravka* se može definirati kao pastorala, pastirska igra, melodrama, tragikomedija, a sadrži elemente sva tri književna roda. Osim pitanja žanra, karakteristično je i pitanje alegorije *Dubravke*. Kako još uvijek na to pitanje nema potpuno točnog odgovora tako ovaj završni rad zastupa samo jedan od njih. Dubrava označava Dubrovnik, Dubravka je dubrovačka sloboda, ali i vlast, a Miljenko predstavlja dubrovačku aristokraciju. Prema tome Grdan je zlobni građanin koji nastoji utjecati na tu vlast i koji želi više političke slobode. Stilskim izražajnim sredstvima te temeljnim motivima i metrikom uspio je napisati ritmičke stihove zbog kojih djelo ima i glazbene elemente.

Ivan Gundulić *Dubravku* je uklopio u onodobni Dubrovnik prema vlastitim pravilima i vlastitom shvaćanju konkretnih događaja. *Dubravka* se zato može smatrati jednom od reprezentativnijih pastorala koje upućuju na događaje u domovini preko alegorije.

5. Sažetak

Cilj ovog završnog rada je interpretirati Gundulićevu *Dubravku*. Proučavanjem *Dubravke* i literature vezane uz to djelo i uz Dubrovnik i općenito karakteristike baroka može se shvatiti jedan dio onog što je Gundulić htio da ta pastoralna označava. To je alegorijsko djelo koje upućuje na onovremeni Dubrovnik i njegovu borbu između vlastele i građanske klase, odnosno na neslaganje vlastele da i građani mogu sudjelovati u političkom životu. Već samim određenjem da je to pastoralna nismo u potpunosti u pravu jer ona sadrži elemente i drugih književnih rodova, vrsta i žanrova pa se može smatrati i melodramom, pastoralnom igrom, tragikomedijom. Nadalje, ona govori o idiličnom svijetu pastira, pastirica, satira i satirica u kojem se trebaju oženiti najljepši pastir Miljenko i najljepša pastirica Dubravka u čast dana slobode grada. Gundulić koristi stihove koji su karakteristični za njegovo razdoblje, dvostruko rimovani dvanaesterac i osmerac, a u djelu ih mijenja prema dijalozima i monolozima i onome što se tim stihovima želi izreći. Vrijeme i mjesto radnje saznajemo na početku, a djelo sadrži i stilska izražajna sredstva te je pisana jezikom s elementima sva tri narječja.

Ključne riječi: Ivan Gundulić, Dubravka, pastoralna, alegorija, dubrava, Dubrovnik, sloboda

6. Popis literature

1. Bogišić, Rafo: Hrvatska pastorala, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1989.
2. Bogišić, Rafo: Književne rasprave i eseji, Čakavski sabor, Split, 1979.
3. Fališevac, Dunja: Gundulić Ivan, Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 12.07.2017. s <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=35>
4. Foretić, Vinko: Povijest Dubrovnika do 1808., drugi dio, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1980.
5. Gundulić, Ivan: Dubravka, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
6. Gundulić, Ivan: Ljepota je u Dubravi, Mladost, Zagreb, 1991.
7. Gundulić, Ivan, u Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 16.07.2017 s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=23793>
8. Kolumbić, Nikica: Neke osobitosti žanrova hrvatskoga književnog baroka, u Fališevac, Dunja: Hrvatski književni barok, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1991.
9. Kravar, Zoran: Stih starije hrvatske književnosti, u Zbornik Dunje Fališevac: Perivoj od slave, FF press, Zagreb, 2012.
10. Matanović, Julijana: Suze sina razmetnoga, Dubravka i Osman, Školska knjiga, Zagreb, 1993.
11. Melodrama, u Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto 15.07.2017. s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=40025>
12. Pavličić, Pavao: Barokni stih u Dubrovniku, Matica Hrvatska, Dubrovnik, 1995.
13. Prosperov Novak, Slobodan: Zlatno doba, Marulić - Držić - Gundulić, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2002.

14. Ravlić, Jakša Rasprave iz starije hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1970.
15. Vončina, Josip: Analize starih hrvatskih pisaca, Čakavski sabor, Split, 1977.